

การประเมินหลักสูตรเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชกรรมชุมชน
ของมหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2548
อภิรักษ์ วงศ์รัตนชัย

Evaluation of Master of Pharmacy Program in Community Pharmacy,
Naresuan University in 2005

Apiruk Wongruttanachai

ภาควิชาเภสัชกรรมปฏิบัติ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จ.พิษณุโลก 65000

Department of Pharmacy Practice, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand.

Corresponding author. E-mail address: apirukw@yahoo.com (A. Wongruttanachai)

Received 5 September 2006; accepted 6 December 2006

บทคัดย่อ

การประเมินครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินหลักสูตรเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชกรรมชุมชน ของมหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2548 เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาก่อนและหลังสำเร็จการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 28 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ทสเกล ผลการประเมินหลักสูตรพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.11) คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร เภสัชศาสตรมหาบัณฑิต เภสัชกรรมชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร

Abstract

The purpose of this study was to evaluate the Master of Pharmacy program in community pharmacy at Naresuan University in the academic year 2005 by comparing the graduates' specifications before and after completing the program. The stakeholders selected for the study were 28 post-graduate students. Data was collected by a 5-level Likert rating-scale questionnaire. The findings indicated the graduates' specifications after the program were in accordance with the curriculum's objectives. The overall rating was good (mean 4.11).

Keywords: Evaluation of program; Master of Pharmacy; Community pharmacy; Naresuan University

บทนำ

การประเมินหลักสูตรของสถาบันการศึกษาใดๆ ก็ตามจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินสถาบันเพื่อใช้ข้อมูลและสารสนเทศในการตัดสินใจเพื่อการวางแผนทางกลยุทธ์ อย่างไรก็ตามการประเมินหลักสูตรในระดับมหาวิทยาลัยนั้นเป็นการให้ความสนใจเกี่ยวกับหลักสูตรแต่ละสาขาของภาควิชา และรวมถึงหน่วยงานระดับคณะวิชาซึ่งนับว่าผลของการประเมินเป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงกับกระบวนการวางแผน (ปทีป, 2544) ตามปกติแล้วเมื่อมีการนำหลักสูตรไปใช้ระยะหนึ่ง คุณภาพของการเรียนการสอนน่าจะดีขึ้นกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หลักสูตรที่นำไปใช้นั้นแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผล ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากเมื่อเวลาผ่านไปผู้สอนจะมีประสบการณ์ และมีความคุ้นเคยกับหลักสูตรมากขึ้น ผู้เรียนเองก็เกิดความเข้าใจมากขึ้นว่าจะได้เรียนรู้อะไรจากหลักสูตรใหม่ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนย่อมจะปรับตัวและทำหน้าที่ของตนได้ดีขึ้น แต่กระนั้นก็ดีเหตุการณ์ในลักษณะที่กล่าวมานี้ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่แน่นอนเสมอไป บางครั้งเราอาจพบว่ายิ่งใช้หลักสูตรนานเข้าคุณภาพของการเรียนการสอนยิ่งลดต่ำลง ในกรณีเช่นว่านี้จึงจำเป็นต้องศึกษาว่าเป็นเพราะเหตุใด ทำไมประสิทธิผลของหลักสูตรจึงลดต่ำลง จึงต้องมีการประเมินผลหลักสูตรเพื่อตรวจสอบหลักสูตรอยู่ตลอดเวลา และเพื่อให้แน่ใจว่าหลักสูตรนั้นใช้ได้ดีตามสภาวะที่จัดไว้ (อึ้ง, 2542) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 เรื่องแนวการจัดการศึกษา ให้ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม การจัดการเรียนรู้อุทิศสถานศึกษาต้องพิจารณาในเรื่องเนื้อหาสาระและกิจกรรม ทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา นอกจากนี้สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น

รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาอีกด้วย สารของหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคน ให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม นอกจากนั้นแล้ว สถานศึกษายังต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอีกด้วย (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542) ซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยเองก็ได้มอบนโยบาย แนวทาง และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2539 ในส่วนองค์ประกอบและดัชนีบ่งชี้คุณภาพ องค์ประกอบที่ 2 เรื่องการเรียนการสอน ได้บัญญัติไว้ว่า ให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรที่เปิดสอนทุกหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการทางด้านวิชาการ และวิชาชีพ มีการประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ มีการบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และมีการประเมินผลคุณภาพของบัณฑิตทั้งที่ศึกษาต่อ และที่เข้าทำงาน (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544)

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2535 แต่ได้เริ่มดำเนินการสอนหลักสูตร เภสัชศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชกรรมชุมชน (Master of Pharmacy in Community Pharmacy) ในปี การศึกษา 2543 มีวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อผลิตมหาบัณฑิตทางเภสัชศาสตร์ ที่มีคุณสมบัติดังนี้

1. สามารถให้การบริการเภสัชกรรมชุมชน ในเรื่องยา และโรคต่างๆ แก่ผู้มารับบริการ ณ สถานประกอบการ เภสัชกรรมชุมชน (ร้านยา) ทั้งในด้านทักษะการสื่อสาร การให้คำปรึกษา การประเมินอาการของโรคเบื้องต้น การบันทึกประวัติ การให้ยา การส่งมอบยา การส่งเสริมสุขภาพ การรับและส่งต่อผู้ป่วยตามความเหมาะสม
2. สามารถบริหารจัดการสถานประกอบการเภสัชกรรมชุมชนและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการบริการทางเภสัชกรรมอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นผู้รับบริการเป็นจุดศูนย์กลาง
3. สามารถนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลงานที่มีประโยชน์และเกิดการพัฒนางานเภสัชกรรมชุมชน
4. มีคุณธรรม และจริยธรรม แห่งวิชาชีพ และนักวิจัย

ปัจจุบันมีผู้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว 5 รุ่น จำนวน 245 คน และได้มีการดำเนินการประเมินหลักสูตรดังกล่าว อยู่เป็นระยะ การประเมินหลักสูตรเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชกรรมชุมชนนี้ เป็นการดำเนินงานตามโครงการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยนเรศวร และยังสามารถทราบถึงปัญหา ข้อบกพร่องของหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ และวิธีการ

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 5 ในปีการศึกษา 2548 โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จากการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1 และ 2 จำนวน 12 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น (α -coefficient) สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาก่อนเข้าศึกษา และหลังสำเร็จการศึกษา เท่ากับ .9307 และ .9079 ตามลำดับ

แบบสอบถามผู้สำเร็จการศึกษามี 3 ตอน ซึ่งตอนที่ 1 มีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ และปลายเปิด เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ตอนที่ 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เป็นคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับความคิดเห็นและกำหนดค่าน้ำหนักมาตราส่วนข้อคำถาม คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 5, 4, 3, 2 และ 1 คะแนน ตามลำดับ นำเสนอน้ำหนักความคิดเห็นเป็นค่าฐานนิยม (mode) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ดังนี้ ค่า 4.50 - 5.00 แปลค่ามากที่สุด ค่า 3.50 - 4.49 แปลค่ามาก ค่า 2.50 - 3.49 แปลค่าปานกลาง ค่า 1.50 - 2.49 แปลค่าน้อย และค่า 1.00 - 1.49 แปลค่าน้อยที่สุด (ประคอง, 2542) และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติม

เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยทำการแจกและเก็บด้วยตนเองจากผู้สำเร็จการศึกษาที่มาร่วมงานในวันปัจฉิมนิเทศหลักสูตรระหว่างวันที่ 27-28 พฤษภาคม 2549 จำนวน 28 คน

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างหลังสำเร็จการศึกษากับก่อนเข้าศึกษา โดยใช้สถิติ Wilcoxon matched-pairs signed-ranks test และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สำหรับคำตอบแบบปลายเปิด

ผลการศึกษา และวิจารณ์ผลการศึกษา

ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชกรรมชุมชน รุ่นที่ 5 ปีการศึกษา 2548 ทั้งหมด 43 คน มาร่วมงานปัจฉิมนิเทศหลักสูตรระหว่างวันที่ 27-28 พฤษภาคม 2549 จำนวน 28 คน ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 28 คน

ข้อมูลทั่วไปของผู้สำเร็จการศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้สำเร็จการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 10.7 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 89.3 มีอายุเฉลี่ย 25.00 (SD 2.04) ปี เหตุผลสำคัญของการเลือกศึกษาในหลักสูตรนี้ ส่วนใหญ่เพื่อต้องการเพิ่มพูนความรู้ ต้องการเพิ่มคุณวุฒิ และต้องการเปิดร้านยา คิดเป็นร้อยละ 100.0, 71.4 และ 64.3 ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ที่พบว่านิสิตรุ่นที่ 3 และ 4 และผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1 และ 2 ส่วนใหญ่ มีเหตุผลสำคัญของการเลือกศึกษาในหลักสูตรนี้เพื่อต้องการเพิ่มพูนความรู้ (ร้อยละ 96.1 และ 97.7 ตามลำดับ) รองลงมาเพื่อต้องการเปิดร้านยา (ร้อยละ 62.7 และ 48.8 ตามลำดับ) และต้องการเพิ่มคุณวุฒิ (ร้อยละ 56.9 และ 60.5 ตามลำดับ) (อภิรักษ์, 2548)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สำเร็จการศึกษา (N=28)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	3	10.7
หญิง	25	89.3
อายุเฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ปี	25.00 (2.04)	
เหตุผลสำคัญของการเลือกศึกษาในหลักสูตรนี้		
ต้องการเพิ่มพูนความรู้	28	100.0
ต้องการเพิ่มคุณวุฒิ	20	71.4
ต้องการเปิดร้านยา	18	64.3
เป็นหลักสูตรที่สถาบันอื่นไม่มี	7	25.0
ได้รับคำแนะนำจากบุคคลอื่น	5	17.9
อื่นๆ	0	0
ประสบการณ์การทำงานก่อนเข้าศึกษาหลักสูตรนี้		
ไม่มี	3	10.7
มี	25	89.3
เฉลี่ย (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ปี	2.53 (1.99)	
ตำแหน่งงานหลักก่อนเข้าศึกษาหลักสูตรนี้ (N=26)		
เภสัชกรโรงพยาบาล	13	50.0
เภสัชกรร้านยา	4	15.4
เภสัชกรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	3	11.5
เภสัชกรสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	3	11.5
อื่นๆ	3	11.5

ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานก่อนเข้าศึกษาหลักสูตรนี้ เฉลี่ยประมาณ 2.53 (SD 1.99) ปี สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ที่พบว่านิสิตรุ่นที่ 3 และ 4 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานก่อนเข้าศึกษาหลักสูตรนี้ น้อยกว่า 5 ปี (ร้อยละ 71.4) (อภิรักษ์, 2548)

ตำแหน่งงานหลักก่อนเข้าศึกษาหลักสูตรนี้ ส่วนใหญ่เป็นเภสัชกรโรงพยาบาล คิดเป็นร้อยละ 50.0 และเป็นเภสัชกรร้านยา คิดเป็นร้อยละ 15.4 ส่วนตำแหน่งงานหลักอื่นๆ ได้แก่ เภสัชกรประจำศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพฯ (2 คน) และยังไม่มิตำแหน่งงานหลักเพราะเพิ่งสำเร็จการศึกษา (1 คน) สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ที่พบว่านิสิตรุ่นที่ 3 และ 4 และผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1 และ 2 มีตำแหน่งงานหลักก่อนเข้าศึกษาหลักสูตรนี้ ส่วนใหญ่เป็นเภสัชกรโรงพยาบาล (ร้อยละ 68.6 และ 58.1 ตามลำดับ) และเป็นเภสัชกรร้านยา (ร้อยละ 9.8 และ 20.9 ตามลำดับ) (อภิรักษ์, 2548) แม้ผู้สมัครเรียนหลักสูตรนี้จะเป็นเภสัชกรร้านยาจำนวนน้อยกว่าผู้ที่เป็นเภสัชกรโรงพยาบาลอยู่มาก ประมาณ 2 - 7 เท่า แต่ผู้สมัครเรียนมีเหตุผลสำคัญของการเลือกศึกษาในหลักสูตรนี้เพื่อต้องการเปิดร้านยาค่อนข้างสูงถึงประมาณร้อยละ 50 - 60 ซึ่งมากพอๆ กับการศึกษาก่อนหน้านี้ (อภิรักษ์, 2548)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยรวมแล้ว หลังสำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$, SD 4.11, 0.14) และก่อนเข้าศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$, SD 2.76, 0.59) สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ที่พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษา (รุ่นที่ 1 และ 2) และผู้ร่วมงานของผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหลังสำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$, SD 3.91, 0.66 และ 4.15, 0.80 ตามลำดับ) และก่อนเข้าศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$, SD 2.89, 0.85 และ 3.18, 1.05 ตามลำดับ) (อภิรักษ์, 2548)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ หลังสำเร็จการศึกษาผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นสูงสุดในข้อ 3 ทักษะในการสื่อสาร การให้คำปรึกษา และส่งมอบยา ($\bar{X}$, SD 4.39, 0.57) รองลงมา ได้แก่ ข้อ 9 จรรยาบรรณในวิชาชีพ/คุณธรรม/จริยธรรม ($\bar{X}$, SD 4.36, 0.68) และข้อ 1 ความรู้ทางวิชาการในสาขาวิชาที่ศึกษา ($\bar{X}$, SD 4.25, 0.52) ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ของผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1 และ 2 ที่พบว่าข้อที่มีความเห็นสูงสุดคือ ข้อ 9 จรรยาบรรณในวิชาชีพ/คุณธรรม/จริยธรรม ($\bar{X}$, SD 4.23, 0.53) รองลงมาได้แก่ ข้อ 3 ทักษะในการสื่อสาร การให้คำปรึกษา และส่งมอบยา ($\bar{X}$, SD 4.16, 0.53) และข้อ 2 ความสามารถในการบริหารทางเภสัชกรรมในเรื่องยาและโรคต่างๆ แก่ผู้มารับบริการ ($\bar{X}$, SD 4.02, 0.41) ตามลำดับ ข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ข้อ 8 ความสามารถในการนำความรู้จากผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และพัฒนางานเภสัชกรรมชุมชน ($\bar{X}$, SD 3.79, 0.63) ตรงกับการศึกษาก่อนหน้านี้ของผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1 และ 2 ($\bar{X}$, SD 3.56, 1.01) (อภิรักษ์, 2548) แม้หลักสูตรนี้กำหนดให้บัณฑิตต้องทำการวิจัยขนาดเล็กหรือสารนิพนธ์ แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้าใจและเห็นประโยชน์ในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานเภสัชกรรมชุมชนได้ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะข้อนี้ถือเป็นวัตถุประสงค์รองของหลักสูตร นอกจากนั้นผู้เข้าศึกษาทุกคนอยู่ในลักษณะปฏิบัติงานหรือให้บริการวิชาชีพ ซึ่งอาจไม่มีเวลาที่จะทำวิจัย และอาจไม่เห็นความจำเป็นของการทำวิจัยเพื่อปรับปรุงการทำงานบริการของตนเอง

ส่วนก่อนเข้าศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นสูงสุดในข้อ 9 จรรยาบรรณในวิชาชีพ/คุณธรรม/จริยธรรม ($\bar{X}$, SD 3.57, 0.79) รองลงมาได้แก่ ข้อ 3 ทักษะในการสื่อสาร การให้คำปรึกษา และส่งมอบยา ($\bar{X}$, SD 3.04, 0.75) และข้อ 2 ความสามารถในการบริหารทางเภสัชกรรมในเรื่องยาและโรคต่างๆ แก่ผู้มารับบริการ ($\bar{X}$, SD 2.96, 0.79) ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ของผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1 และ 2 ที่พบว่าข้อที่มีความเห็นสูงสุดคือ ข้อ 9 จรรยาบรรณในวิชาชีพ/คุณธรรม/จริยธรรม ($\bar{X}$, SD 3.93, 0.70) ข้อ 3 ทักษะในการสื่อสาร การให้คำปรึกษา และส่งมอบยา ($\bar{X}$, SD 3.12, 0.73) และข้อ 5 ความสามารถในการส่งเสริมสุขภาพแก่ผู้มารับบริการ ($\bar{X}$, SD 3.05, 0.65) ตามลำดับ ข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ข้อ 8 ความสามารถในการนำความรู้จากผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และพัฒนางานเภสัชกรรมชุมชน ($\bar{X}$, SD 2.21, 0.79)

ตรงกับการศึกษาก่อนหน้านี้ของผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1 และ 2 ($\bar{X}$, SD 2.30, 0.77) (อภิรักษ์, 2548) สรุปแล้วผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนี้ ซึ่งตรงข้ามกับหลักสูตรสาขาอื่น ๆ ที่ผลการประเมินพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะโดยรวมหรือตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง (วนิดา, 2531; ศุภพงษ์, 2533; ญัฏฐ์ลิขิต, 2536; สวาสดี, 2536; สุธาทิพย์, 2536; อภิชาติ, 2538)

จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างหลังสำเร็จการศึกษากับก่อนเข้าศึกษาด้วย Wilcoxon matched-pairs signed-ranks test พบว่า หลังสำเร็จการศึกษามีค่าเฉลี่ยอันดับสูงกว่าก่อนเข้าศึกษาทุกรายการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ตรงกับการศึกษาก่อนหน้านี้ของผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1 และ 2 และผู้ร่วมงานของผู้สำเร็จการศึกษา (อภิรักษ์, 2548) ซึ่งเป็นไปตามความหมายของหลักสูตร ที่ว่าเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามเป้าหมาย

ตารางที่ 2 จำนวน ความถี่ ค่าฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาระหว่างหลังสำเร็จการศึกษากับก่อนเข้าศึกษา (N=28)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะ ของผู้สำเร็จการศึกษา	สำเร็จการศึกษา		ก่อนเข้าศึกษา		p-value
	ฐานนิยม	$\bar{X}$ (SD)	ฐานนิยม	$\bar{X}$ (SD)	
	จำนวน (ร้อยละ)	ความหมาย	จำนวน (ร้อยละ)	ความหมาย	
1. ความรู้ทางวิชาการในสาขาวิชา ที่ศึกษา	4 19 (67.9)	4.25 (0.52) มาก	3 17 (60.7)	2.75 (0.58) ปานกลาง	<.001*
2. ความสามารถในการบริหารทาง เภสัชกรรมในเรื่องยาและโรค ต่าง ๆ แก่ผู้มารับบริการ	4 21 (75.0)	4.11 (0.50) มาก	3 17 (60.7)	2.96 (0.79) ปานกลาง	<.001*
3. ทักษะในการสื่อสาร การให้คำ ปรึกษา และส่งมอบยา	4 15 (53.6)	4.39 (0.57) มาก	3 16 (57.1)	3.04 (0.74) ปานกลาง	<.001*
4. ความสามารถในการประเมิน อาการของโรคเบื้องต้น และรับส่ง ต่อผู้ป่วยตามความเหมาะสม	4 18 (64.3)	4.00 (0.61) มาก	2 14 (50.0)	2.61 (0.68) ปานกลาง	<.001*
5. ความสามารถในการส่งเสริมสุขภาพ แก่ผู้มารับบริการ	4 15 (53.6)	4.04 (0.69) มาก	3 12 (42.9)	2.82 (0.74) ปานกลาง	<.001*
6. ความสามารถในการบริหารจัดการ การสถานประกอบการ/งานที่รับ ผิดชอบอย่างมีคุณภาพ	4 17 (60.7)	3.96 (0.64) มาก	2 14 (50.0)	2.39 (0.83) น้อย	<.001*
7. ความสามารถในการนำ เทคโนโลยีสมัยใหม่ไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้บริการทางเภสัชกรรมอย่าง มีคุณภาพ	4 16 (57.1)	4.14 (0.65) มาก	2 15 (53.6)	2.50 (0.92) ปานกลาง	<.001*
8. ความสามารถในการนำความรู้ จากผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้ เกิดประโยชน์และพัฒนางานเภสัช กรรมชุมชน	4 16 (57.1)	3.79 (0.63) มาก	2 16 (57.1)	2.21 (0.79) น้อย	<.001*
9. การเป็นผู้มีจรรยาบรรณในวิชา ชีพ/คุณธรรม/จริยธรรม	5 13 (46.4)	4.36 (0.68) มาก	4 12 (42.9)	3.57 (0.79) มาก	<.001*
รวม	4 149 (59.1)	4.11 (0.41) มาก	3 105 (41.8)	2.76 (0.59) ปานกลาง	<.001*

หมายเหตุ.

* Wilcoxon matched-pairs signed-ranks test มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความคิดเห็นเพิ่มเติม

ผู้สำเร็จการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร ควรเน้นให้สอดคล้องกับโครงการมาตรฐานร้านยาเพิ่มมากขึ้น (1 คน)
2. ด้านรายวิชาต่างๆ
  - 2.1 วิชาระเบียบวิธีวิจัยทางเภสัชศาสตร์ ควรเริ่มสอนตั้งแต่พื้นฐาน เพราะบางมหาวิทยาลัยไม่มีการสอนวิชานี้มาก่อน และเป็นวิชาที่เข้าใจยาก (3 คน) รวมทั้งควรเพิ่มชั่วโมงสอนในส่วนสถิติและโปรแกรมวิเคราะห์ทางสถิติ (SPSS) (2 คน)
  - 2.2 วิชาเภสัชบำบัด ควรเพิ่มเรื่องอุปกรณ์ทางการแพทย์ โรคผิวหนัง ผื่นแพ้ยา (1 คน) ปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับการนำไปใช้เกี่ยวกับยาให้มากขึ้น (1 คน) เนื้อหาในบางหัวข้อค่อนข้างมาก (1 คน) ไม่ควรแบ่งกลุ่มใหญ่เกินไป (ไม่เกินกลุ่มละ 4-5 คน) (1 คน) และควรเน้นปฏิบัติ โดยอาจเรียนทฤษฎีสลับกับปฏิบัติการอย่างละ 1 วัน (1 คน)
  - 2.3 วิชาการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ในงานเภสัชกรรมชุมชน อาจารย์ผู้ช่วยสอนบางครั้งไม่สามารถดูแลนิสิตได้อย่างทั่วถึง ไม่มีการแจกแผนการสอน (1 คน) และควรสอนเน้นการนำไปปรับใช้กับงานเภสัชกรรมชุมชนได้อย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากกว่านี้ (1 คน)
  - 2.4 วิชาบริหารเภสัชกรรมและการสื่อสารเชิงวิชาชีพ ควรเพิ่มการสื่อสารกับผู้มารับบริการในร้านยา โดยเฉพาะเรื่องการให้คำปรึกษาปัญหาการใช้ยา และปัญหาสุขภาพ (1 คน)
  - 2.5 วิชาการบริหารสถานประกอบการเภสัชกรรมชุมชน ควรมีการยกกรณีศึกษาจริงของร้านยามาอธิบายมากขึ้น เน้นการปฏิบัติงานหรือเรียนในสถานที่จริง (ร้านยา) ให้มากขึ้น จำลองสถานการณ์หรือทดลองลงมือปฏิบัติจริง ตั้งแต่เริ่มเปิดร้าน การสั่งซื้อ จนถึงทำบัญชีตอนสิ้นปี (6 คน) และควรเพิ่มหัวข้อการทำบัญชีการเสียภาษีในการประกอบธุรกิจ (2 คน)
  - 2.6 วิชาเครื่องสำอาง/โภชนบำบัด ควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับการนำไปใช้เกี่ยวกับยาให้มากขึ้น (1 คน)
  - 2.7 วิชาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง/สัมมนา ควรคัดเลือกอาจารย์ที่ปรึกษาให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ทำ มีความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย และมีความเชี่ยวชาญในหัวข้อนั้นๆ เป็นอย่างดี เปิดโอกาสให้นิสิตและอาจารย์ได้เป็นผู้เลือกบุคคลที่ต้องการทำงานด้วย และการสอบน่าจะมีมาตรฐานกว่านี้ โดยควรเป็นอาจารย์ชุดเดียวกันหากมีการสอบหลายวัน (7 คน) และควรให้เริ่มคิดหัวข้อและดำเนินการตามขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยตั้งแต่ปี 1 (1 คน)
3. ด้านอาจารย์/นิสิต อาจต้องหาวิธีติดต่อประสานงานระหว่างนิสิตกับอาจารย์ เพราะทำได้ค่อนข้างยาก (3 คน) อาจารย์ควรมีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นอย่างแท้จริง (1 คน) และมีการแจกเอกสารประกอบการสอนก่อนเข้าเรียน (1 คน)
4. ด้านการบริหารหลักสูตร/การจัดการเรียนการสอน ควรมีการแจกตารางการเรียนการสอนล่วงหน้า และแจ้งล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์หากมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ (2 คน) ให้ข้อมูลโดยละเอียดเกี่ยวกับวิชาเลือกเพื่อประกอบการตัดสินใจ (1 คน) และเพิ่มเนื้อหาความรู้เรื่องยาหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือบทสนทนาภาษาอังกฤษในร้านยา (1 คน)
5. ด้านการวัดผลประเมินผล ควรใช้วิธีอื่นนอกจากการสอบบ้าง ที่ทำให้ทราบว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง (1 คน) และไม่ควรจัดให้มีการสอบติดต่อกัน (1 คน)
6. ด้านการติดต่อประสานงานของหลักสูตร ผู้ประสานงานหลักสูตรยังทำงานไม่เต็มที่ ควรมีความกระตือรือร้นในการติดต่อประสานงานกับนิสิตและอาจารย์ (5 คน) การแจ้งข้อมูลข่าวสารควรทราบทั่วถึงกันโดยทั่ว ไม่ควรพึ่งสื่อทางอินเทอร์เน็ตเพียงอย่างเดียว เพราะอาจขาดความครบถ้วนของเนื้อหา กระชั้นชิดไปบ้าง (1 คน) และเอกสารที่จำเป็นบางอย่าง เช่น แบบฟอร์มการขอรับการพิจารณาให้การรับรองเชิงจริยธรรม น่าจะมีไว้ให้เข้าถึงได้ในหน้าแรกๆ ของเว็บไซต์คณะฯ (1 คน)

7. ด้านวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน ควรให้มีความพร้อมเรื่องอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เช่น เครื่องพิมพ์ หรือเครื่องถ่ายสำเนา มากขึ้น (1 คน) และห้องประสานงานหลักสูตร มีหนังสืออ้างอิงน้อยเกินไป (1 คน)

8. ด้านสถานที่เรียน ควรมีการปรับปรุงเรื่องอาหาร (14 คน) สถานที่เรียนไม่ค่อยเอื้ออำนวยต่อการศึกษามากเกินไป (2 คน) และควรจัดสถานที่ที่ผลิตสามารถใช้เป็นที่ค้นคว้าข้อมูล รวมถึงปรึกษางานต่างๆ ได้ (1 คน)

9. อื่นๆ ควรจัดให้ไปเยี่ยมชมคณะฯ (1 คน) และจัดงานคืนสู่เหย้าของมหาลัยที่สำเร็จการศึกษาในปีก่อนๆ (1 คน)

การศึกษานี้มีข้อจำกัดคือ เป็นการสอบถามเฉพาะผู้สำเร็จการศึกษาในรุ่นที่ 5 แล้วนำผลการศึกษาไปเปรียบเทียบกับการศึกษาก่อนหน้านี้ที่ได้ทำการประเมินหลักสูตรในรุ่นที่ 1 ถึง 4 ไปแล้วทั้งในอาจารย์และผู้บริหารหลักสูตร นิสิตรุ่นที่ 3 และ 4 ผู้สำเร็จการศึกษารุ่นที่ 1 และ 2 และผู้ร่วมงานของผู้สำเร็จการศึกษา ผลการศึกษาพบว่ามีแนวโน้มไปในทางเดียวกัน จากข้อค้นพบต่างๆ ดังได้นำเสนอไปแล้ว เป็นการสะท้อนมุมมองของผู้ประสงค์จะให้ข้อมูลหรือเต็มใจที่จะตอบจำนวนหนึ่ง

มีข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการบริหารหลักสูตรเภสัชศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชกรรมชุมชนของมหาวิทยาลัยนเรศวร ดังนี้

1. ควรปรับปรุงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้มีความจำเพาะเจาะจงมากขึ้น โดยเฉพาะข้อที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งเป็นข้อที่ได้คะแนนต่ำที่สุดนับตั้งแต่มีการประเมินหลักสูตรนี้มา หลักสูตรต้องมีความชัดเจนว่าอะไรคือเป้าหมายหลัก เน้นวิจัยหรือไม่ หรือจะจัดการวิจัยเป็นวัตถุประสงค์รองของหลักสูตร

2. ควรปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนทั้งในเรื่องจำนวนหนังสือ สื่อโสตทัศนูปกรณ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์สำหรับนิสิต และบริการห้องสมุดให้เพียงพอและเหมาะสม

3. ควรปรับปรุงเรื่องการติดต่อประสานงานทั้งกับอาจารย์ผู้สอน และกับนิสิต คัดสรรอาจารย์ที่มีประสบการณ์ และมีความชำนาญ/เชี่ยวชาญในเรื่องที่สอน

4. ควรมีการทบทวนการจัดการเรียนการสอนในทุกรายวิชา ถึงความเหมาะสมและซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา โดยสอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตร และคำอธิบายรายวิชา (course description)

สรุปผลการศึกษา

ผู้สำเร็จการศึกษหลักสูตรเภสัชศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชกรรมชุมชน ของมหาวิทยาลัยนเรศวร ในปีการศึกษา 2548 ทั้งหมด 44 คน มาร่วมงานปัจฉิมนิเทศหลักสูตร เมื่อวันที่ 27-28 พฤษภาคม 2549 จำนวน 28 คน ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 28 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 25.00 ปี ที่เลือกศึกษาในหลักสูตรนี้เพราะ ต้องการเพิ่มพูนความรู้ มักมีประสบการณ์การทำงานก่อนเข้าศึกษาหลักสูตรนี้ เฉลี่ยประมาณ 2.53 ปี และมีตำแหน่งงานหลักก่อนเข้าศึกษาหลักสูตรนี้เป็นเภสัชกรโรงพยาบาล ผลการประเมินพบว่า ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$, SD 4.11, 0.14)

เอกสารอ้างอิง

ณัฐสิทธิ์ พินธุสาร. (2536). การประเมินการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533) สาขาวิชาช่างยนต์ ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษา 7. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). นโยบาย แนวทาง และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.

ธำรง บัวศรี. (2542). ความเข้าใจเบื้องต้น. ใน วิสิทธิ์ โรจน์พจนรัตน์ (บรรณาธิการ), *ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 3-331). กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.

ปทีป เมธาคูณวุฒิ. (2544). *หลักสูตรอุดมศึกษา: การประเมินและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: นิชิน แอดเวอร์ไทซิง กรุ๊ป.

ประคอง วรรณสุด. (2542). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธา การพิมพ์.

- วนิดา เดชตานนท์. (2531). การประเมินหลักสูตรสภาการฝึกหัดครู ฉบับเพิ่มเติมพุทธศักราช 2524 วิชาเอก การวัดผลการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 2 ปี ในมหาวิทยาลัยอีสานใต้. ปริญญาโท กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภพงษ์ ปิ่นเวหา. (2538). การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ ช่วงอุตสาหกรรม: ศึกษาเฉพาะวิทยาลัยเทคนิคกลุ่มภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- สวาสดี ตอพล. (2536). การประเมินหลักสูตรเทคโนโลยีหมู่บ้าน พุทธศักราช 2533 กองวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 7. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุธาทิพย์ ชลประทีน. (2536). การประเมินผลการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533) ประเภทวิชาเกษตรกรรม: ศึกษาเฉพาะกรณี วิทยาลัยเกษตรกรรม กลุ่มภาคเหนือ สังกัดกรมอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อภิชาติ บุรณเขตต์. (2538). การประเมินผลการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2530 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2533) สาขาช่างกลโลหะ กลุ่มวิชาชีพช่างประกอบผลิตภัณฑ์ในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 7. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อภิรักษ์ วงศ์รัตนชัย. (2548). การประเมินหลักสูตรเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชกรรมชุมชน ของมหาวิทยาลัยนเรศวร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร.